

gem fuerit, repressit, quasi longe a perfecta virtute constitutum. Quin potius Ambrosius, Luc. 22, factum Petri comparat cum facto Phinees: *Petrus* (inquit) *eruditus in lege, promptus affectu, qui sciret Phinees reputatum ad justitiam, quod sacrilegos peremisset, percussit principis seruum*. Et confirmatur, nam Christus paulo antea dixerat discipulis: *Qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium*; ergo potuit Petrus intelligere voluntatem Christi fuisse ut gladios haberent ad sui defensionem; ergo existimavit actum illum esse juxta Christi voluntatem. Unde Augustinus, in Quæst. Novi et Vet. Testam., quæst. 104, indicat Petrum non injuste percussisse. *Quia, sicut significatur in Luca, ipso Domino permittente percussit*; et infra addit, Christum non dixisse Petro: *Qui accipit gladium, gladio peribit*, propter id quod fecerat, *sed ne iterum percuteret; permissum enim ei erat ut dolorem faceret, non ut occideret*. In contrarium vero est, quia Christus videtur reprehendisse factum illud ut malum, poenaeque dignum, sic enim ait: *Converte gladium tuum in vaginam, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*. Quæ verba jus indicant, non factum. Neque enim omnes, qui gladio adversus alios utuntur, re ipsa gladio pereunt, digni tamen sunt ut gladio perimantur. Quod de iis necesse est intelligi qui injuste gladio utuntur, et ideo non sine mysterio dixit Christus: *Omnes, qui gladium acceperint*, propria, scilicet, auctoritate, vel arbitratu suo, ut notavit August., 22 contra Faustum, c. 70; significat ergo Petrum, hoc modo usum esse gladio. Item hujus rei rationes varias subdit Christus, dicens: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Petrus enim satis intellexerat Dei ordinationem esse, ut Christus pateretur, et Christi voluntatem esse ut omnino ita fieret*. Unde alio in loco, cum Petrus Christo prædicenti passionem suam dixisset: *Absit a te, Domine, graviter ab ipso increpatus audiverat: Vade post me, Satana; scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum*; ergo in hoc opere fecit contra Dei ordinationem, et Christi voluntatem sibi cognitam, et (quantum in se est) voluit Scripturarum prædictiones inanes reddere. Deinde addidit Christus: *An putas quia non possum rogare Patrem meum?* etc.; ac si diceret: Tu existimas indigere me defensione tua, in quo multum erras; ergo etiam ex hoc capite reprehensibile

fuit factum Petri. Ex imperfecta enim fide et Christi existimatione ortum est.

40. *Responsio.* — *Quo animo Petrus Malchi auriculam obruncat.* — *Factum Petri culpane caruerit.* — In hac re mihi vera videtur sententia Hieronymi, qui Mat. 26, uno verbo dixit, Petrum hoc fecisse eodem mentis ardore quo cætera. Alludit autem Hieron. ad id quod ipsemet dixerat Mat. 14: *In omnibus locis ardentissimæ fidei invenitur Petrus. Volentem ad passionem pergere prohibet, et licet erret in sensu, non tamen errat in affectu, nolens eum mori, quem Filium Dei fuerat paulo ante confessus*. Itaque, si factum ipsum secundum se consideremus, excusari non potest, propter rationes dictas; et præterea (ut rationi in contrarium factæ respondeamus) quia factum Petri non potuit habere rationem justæ defensionis, non solum quia erat contra Christi voluntatem, sed etiam quia illa non erat defensio, sed temeraria quædam aggressio, et iræ impetus aut vindictæ. Non enim Petrus poterat Christum a tot armatis militibus uno mucrone defendere. Vel igitur Petrus considerabat Christum ut imbecillum hominem indigentem defensione, et sic etiam ipse erat impotens ad defendendum, et ideo non habebat justam rationem inchoandi defensionem; ut si aliquis videret decem homines aggredientes innocentem, si non speraret se posse defendere innocentem, etiamsi speraret posse unum vel alterum ex aggressoribus occidere, non juste faceret, neque actio illa dici posset justa defensio; vel Petrus considerabat Christum ut habentem virtutem plus quam humanam, qua nixus, et in virtute verbi ejus, quod dixerat: *Qui non habet tunicam, emat gladium*, sperabat se posse adversus totam cohortem illum tueri, sicut alibi dixit: *Tota nocte laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete*. Hanc enim fuisse mentem Petri verisimiliter possumus inde conjicere quod statim Christo obtemperavit imperanti: *Converte gladium tuum in vaginam*, ut Chrysostomus supra indicavit. Sed (licet hoc admittamus) non possumus factum Petri secundum se excusare, quia ut tantum facinus aggredere virtute Christi fretus, debuisset illius verbum et præceptum expectare. Et ita recte intelligitur quod Augustinus dixit, lib. 22 contra Faustum, c. 70, Petrum non bene usum fuisse gladio: *Quia Dominus* (inquit) *jusserat ut ferunt discipuli ejus ferrent, sed non jusserat ut ferirent*. Ex quo ulterius duplex alia ordinatio in illo actu invenitur. Altera, quod Pe-

trus se exposuit evidenti periculo mortis sine justa causa, imo propter actionem injustam. Altera, quod Christum ipsum, quem defendere cupiebat, majori periculo exposuit. Dedit enim occasionem Judæis, ut acrius in Christum sævirent, et causandi justam aliquam vel apparentem occasionem accusandi Christum. Et hæc quidem vera sunt, considerando factum secundum se. An vero persona ipsa excusanda sit, non facile dixerim, quia ex nimio fervore et amore potuit non considerare has rationes omnes, involuntaria seu invincibili inconsideratione. Unde Chrysostomus dicit id fecisse Petrum ex pio et ferventi amore; Ambrosius vero indicat, fuisse illum actum quasi ex dono Spiritus Sancti; at vero Augustinus supra id non excusat; sed plane dicit peccasse non minus quam Moysen, quando percussit Ægyptium: *Uterque enim* (inquit) *non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit*. Imo nec Cyril., dict. c. 33, videtur illum omnino excusare. Sed cum hoc ex interiori affectu et dispositione Petri pendeat, non potest a nobis certa ratione definiri; non caret autem magna probabilitate dicere, Petrum tanto fervore et amore motum esse, ut nihil peccaverit, non considerando omnia, quæ in illo negotio considerata erant.

DISPUTATIO XXXV,

In tres sectiones distributa.

DE IIS QUÆ CHRISTUS DOMINUS USQUE AD LATAM MORTIS SENTENTIAM PASSUS EST.

1. *Christus ad Annam cur adductus.* — In iis omnibus quæ Christus passus est ex quo fuit comprehensus usque ad flagellationem, nihi fere est quod disputationem nostram requirat, præter ea quæ Evangelistæ narrant de Petri negatione. Quæ licet non videatur ad Christi passionem pertinere, pertinet tamen maxime; quia licet non externum dolorem, injuriam tamen et tristitiam ei intulit maximam. De cæteris ergo omnibus passionibus solum est historia Evangelica breviter adnotanda. Christus enim a militibus comprehensus, primum ductus est ad Annam, de hoc enim nulla potest esse controversia, cum sit expressum in Evangelio. Unde, quod legitur apud Clemen., 1.5 Const. Apost., c. 16, primum ductum esse ad Caipham, deinde ad Annam, ut apocryphum rejiciendum est. Quanquam Turrianus illud interpretari conetur. Deinde ali-

qui existimant in domo Annæ contigisse quæ Joannes narrat de prima negatione Petri, et de alapa Christo inflata propter responsum, quod pontifici reddiderat; et ita intelligit August., lib. 3 de Consens. Evang., c. 6. Quia post eam narrationem subdit Joannes: *Et misit eum Annas ligatum ad Caipham*. Alii vero existimant hæc verba dicta esse a Joanne per recapitulationem, non servato ordine historiæ; aut præteritum illud, *misit*, positum esse pro præterito plus quam perfecto, *miserat*. Juxta quam expositionem non est necesse aliquid horum factum esse in domo Annæ, sed in domo Caiphæ, ut sentit Origen., tract. 35 in Matth.; et Cyril., lib. 12 in Joann., c. 1, qui tamen in lib. 11, c. 38, quædam verba interponit in textu Joannis, quæ non habentur in Vulgata, scilicet, *miserunt autem eum ligatum ad Caipham pontificem*. Et hæc expositio magis accommodata est textui, præsertim juxta ea quæ alii Evangelistæ narrant, ut videbimus sequenti sectione. Itaque in domo Annæ nihil actum legimus; sed solum videtur eo Christus adductus propter conjunctionem Annæ cum Caipha, vel ut illi aliquis honor deferretur, vel certe ut ipse auctoritate sua Christi comprehensionem approbaret atque proveheret, ut omittam rationes alias, quæ in August., Cyril., Beda, Euthy., et aliis expositoribus legi possunt.

2. *Christus in domo Caiphæ quanta sit passus.* — Post hæc ab Anna ductus fuit ad Caipham, in cujus domo multa quidem contigerunt admiranda et consideratione dignissima, quæ tamen nostram explicationem non desiderant, nec nostri sunt instituti, sed solum ad litteram Evangeliorum explicandam pertinent. Observandum ergo est breviter, tota illa nocte Christum Dominum in domo Caiphæ variis injuriis ac doloribus fuisse affectum. Primum enim alapis et colaphis percussus est; deinde velaverunt faciem ejus, ut liberius irriderent, et convitiis incesserent dicentes: *Prophetiza nobis*, etc., quasi irridentes ei, quod sese Prophetam jactaret. Rursus expuebant in faciem ejus, quod erat eximie ignominie, ut constat ex Deut. 25, et Num. 12. Præterea credibile est aliis modis eum afflixisse, et ictibus eum cæcidisse, et præsertim barbam ejus expilasse, genasque vulsisse, juxta illud Isai. 50: *Corpus meum dedi percussis, et genas meas vellentibus*. Illud etiam est observandum, Christum Dominum, percussum et injuriis affectum a Judæis, interdum tacuisse; interdum vero, mansuete quidem,

tamen prudenter et graviter respondisse, quod præcipue notatum est ab August., tract. 115 in Joann., et l. 1 de Ser. Dom. in monte, c. 20, et ep. 5 ad Marcell., notatum (inquam) est in verbis illis quæ Christus dixit, cum primum alapam accepit: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cædis?*

3. *Dubium.*—*Responsio.*—*In passione sua interdum cur pro se Christus responderit.*—Circa quæ dubitat Augustinus, quomodo Christus non observavit consilium, quod dederat: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram.* Et imprimis respondet, illud consilium non esse juxta corticem litteræ intelligendum, sæpius enim id facere non expedit. Sed litteralis sensus illius modi loquendi est, similem injuriam æquo et tranquillo animo esse ferendam, et debere nos esse paratos ad sustinendam potius aliam injuriam, quam ulciscendam priorem. Et hoc modo perfectissime servavit Christus quod præceperat. Unde addit Augustinus, Christum tunc non tacuisse, sed respondisse, ne videretur ob injuriam iratus aut perturbatus; dum enim magna animi tranquillitate et verborum mansuetudine locutus est, satis ostendit nihil esse interius perturbatum. Sic Chrys., hom. 3 in 1 ad Cor., circa finem, dicit Christum his verbis magis declarasse suam mansuetudinem, quam si tacuisset. Hinc etiam Basilius, hom. contra irascentes, hæc verba Christi tractans: *Mansuete (inquit) atque immoto animo percipientem sustine,* quod etiam optime prosequitur S. Ephrem, ser. de Pass. Domini. Addendum ulterius est, Christum ita fuisse locutum, ut innocentiam suam tueretur, et suam causam, quæ simul etiam Dei et omnium nostrum causa erat, defenderet, ne tacendo videretur sentire se male fuisse locutum, aut justa de causa percussum. Et hoc ipsum in toto progressu dominicæ passionis est diligenter observandum. Ubiunque enim ad refellendam calumniam, vel contra doctrinam suam, vel contra personam et innocentiam respondere oportebat, id fecit summa animi modestia, atque interdum magna auctoritate, ne animum despondisse videretur, et ut nobis exemplum daret, non solum patienter sustinendi injurias, verum etiam constanter loquendi ubi oportuerit, et Dei honor aut publica utilitas id requisiverit. Et hæc satis sint de reliqua parte totius historię passionis. Quomodo, scilicet, ductus fuerit Christus ad Pilatum et Herodem, et co-

ram hoc omnino tacuerit, coram illo vero interdum responderit, interdum minime. Quæ recte perpendit Athanasius, orat. de Passione et cruce Domini, et alii Patres exponentes Evangelia. Igitur tria præcipua capita totius historię, usque ad crucifixionem exclusive tractanda selegimus, scilicet de negatione Petri, de Christi flagellatione, et de coronatione, et illusionem, quæ cum illa conjuncta fuit.

SÉCTIO I.

Quoties Petrus Christum negaverit, et quomodo.

1. Duo sunt præcipue declaranda: primum, numerus negationum; secundum, genus peccati, ubi nonnihil de Petri pœnitentia adjungemus. Circa primum, nonnulli asserunt Petrum negasse Christum pluries quam ter. Ita Carthusian., Matth. 27; et Cajet., Joann. 18. Fundamentum est, quia ex tribus primis Evangelistis constat aperte, Petrum ut minimum ter negasse Christum in domo Caiphæ; sed ex Joanne etiam colligitur negasse illum in domo Annæ; ergo necesse est ut pluries quam ter negaverit. Imo, si credendum est August., tract. 113 in Joan., et lib. 3 de Consensu Evang., c. 6, hinc efficitur sexies ut minimum negasse Christum, quia August. dicit ter in domo Annæ illum negasse. Existimat enim Augustinus omnes negationes relatas a Joanne factas esse in domo Annæ. Primam quidem, quia ordo litteræ Joannis hoc indicat, et præterea quia Matthæus significat primam negationem in domo Caiphæ factam esse, postquam Petrus ingressus fuerat atrium, jamque sedebat; Joannes vero indicat negationem a se relatam accidisse in ipso ingressu. Et simile argumentum fit de secunda, nam Matthæus refert Petrum secundo negasse, cum januam exiret ad interrogationem ancillæ; Joannes vero dicit Petrum stantem ad ignem, ut calefieret, interrogatum ab iis qui astabant, negasse. Et idem argumentum fit de tertia negatione. Nam Joannes dicit interrogatum fuisse Petrum a servo Pontificis; Matth. vero, ab iis qui astabant. Verba etiam quibus Petrus interrogatur, et quibus negat, in iis Evangelistis sunt valde diversa; sunt ergo omnes negationes distinctæ. Quin potius propter simile argumentum addidit Cajetanus septimam negationem in domo Caiphæ, quia Lucas post negationem ad interrogationem ancillæ, addit: *Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis*

es? et dixit: O homo, non sum. Quæ negatio videtur diversa ab omnibus quæ Matthæus et Marc. narrant, et tamen accidit in domo Caiphæ; quater ergo negavit in domo Caiphæ, et ter in domo Annæ.

2. *Petrus ter tantum Christum negavit.*—*Trina a Petro redditur Christo pro trina negatione confessio.*—Dicendum vero est Petrum ter tantum negasse Christum. Hæc sententia communior est, et probari potest primo, ex verbis Christi: *Ter me negabis.* Si enim pluries esset negaturus, cur non prædixisset? vel cur potius numerum ternarium designaret quam alium? Certe nisi voluisset designare certum numerum, et dicere neque majorem neque minorem esse futurum, potius simpliciter prædixisset: *Me negabis.* Adde Evangelistas omnes fuisse sollicitos in demonstrando Christi prædictionem fuisse impletam, et ideo singuli Petri negationem narrarunt (ut notavit Chrys., hom. 82 in Joann.), unde nonnisi trinam singuli scripsere negationem, indicantes Christi prædictionem trinam tantum negatione fuisse implendam. Secundo, omnes antiqui Patres, exponentes Evangelia, tantum trinæ negationis mentionem faciunt. Multi enim tractantes 21 c. Joan., dicunt pro trina negatione reddidisse Petrum trinam confessionem. Unde Aug., tract. 123 in Joann.: *Redditur (inquit) trinæ negationi trina confessio, ne minus amori lingua seruiat quam timori, et plus rocis elicuisse videatur mors imminens, quam vita præsens;* et Cyril., lib. 12 in Joann., c. 64: *Quoniam Petrus ter in tempore passionis negavit, jure nunc ab eo terna dilectionis confessio petitur, ut terna negatio æquali confessionis numero compensetur. Ita, quod verbis commissum fuit, verbis curatur.* Idem significavit Ambros., l. 2 de Sacram., c. 7, dicens: *Petrus, qui antea negaverat, ut illum lapsum aboleret, tertio interrogatur a Christo si se amaret.* Idem Luc. 22. Et Euthym., Joann. 21: *Pro trina negatione trinam offert confessionem;* et Hieron., ep. 149 ad Marcellam: *Trinam negationem trinam postea confessione delevit, qui ep. 39 dixerat: Petrum ter negantem, amara in suum locum restituere lacrymæ.*

3. *In domo Caiphæ negationes Petri omnes acciderunt.*—Tertio, quia omnia, quæ Evangelistæ referunt, possunt satis in concordiam redigi. Quia imprimis verisimilius est, omnes negationes, quas Joannes refert, accidisse in domo Caiphæ. Quod dupliciter explicari potest. Primo, cum Euthym., super 26 cap.

Matth., si dicamus eandem fuisse domum Annæ et Caiphæ. Potuit enim id facile contingere, eo quod Annas esset socer Caiphæ; contingit autem sæpe ut gener domum soceri incolat. Hæc vero responsio primo omnino divinat, quia non habet fundamentum ad hoc asserendum. Deinde non videtur consona Evangelio, nam dicitur Christus missus ab Anna ad Caipham; si autem in eadem domo habitassent, non esset cur mitteretur. Nam, licet dici posset in eadem domo fuisse diversa conclavia, inter quæ erat atrium, et ita potuisse ab uno ad alium mitti, tamen si intra eandem domum habitarent, cum uterque maximo desiderio teneretur videndi Christum comprehensum, et alloquendi, et examinandi illum, non est verisimile expectasse ut ab uno ad alium mitteretur, et non potius statim convenisse simul, ut illum venientem exciperent. Secundo ergo hoc melius explicatur, dicendo Christum ad Annam adductum nihil ibi fuisse immoratum, sed protinus ad Caipham fuisse deductum; atque ita negationes Petri, et omnia, quæ Joannes narrat, in domo Caiphæ accidisse (ut supra ex Origene retulimus), et fit verisimile. Quia semper Joannes vocat atrium, seu domum pontificis. Annas autem non erat pontifex, sed Caiphæ. Quod enim Cajet. et alii dicunt simul ambos fuisse pontifices, et fundamentum non habet, et contra legem erat, et mores Judæorum, et verbis ipsius Joannis repugnat, dicentis singulariter de Caiphæ: *Qui erat pontifex anni illius,* et de illo pontifice semper loquitur, cum ait: *Erat notus pontifici, In atrium pontificis, ac denique cum dixit: Pontifex ergo interrogavit Jesum.* Ex quo actu etiam intelligi potest illum fuisse Caiphæ. Nam examinare reum, ad pontificem pertinebat. Denique jam supra explicuimus quomodo illa verba Joannis, *Et misit eum Annas ad Caipham pontificem,* ad hunc sensum recte accommodentur, vel per recapitulationem, aut sumendo illud præteritum *misit*, pro plus quam perfecto *miserat*. Quod ait Cyrill. Joannem repetivisse ut indicaret locum in quo omnes negationes Petri acciderunt.

4. *Prima Petri negatio quæ.*—Secundo, supposita identitate loci, declaratur quomodo omnes negationes quas Evangelistæ referunt, sint eadem. Et quidem de prima nulla est difficultas inter Matt., Marcum et Lucam. Solum est inter eos differentia, quod unus quibusdam verbis utitur, alius aliis; rem tamen eandem explicant, vel etiam unus addit ali-

quid quod alius facit; ut; verbi gratia, Marcus et Lucas referunt, Petrum tunc sedisse ad ignem, quod Matth. non negavit, quamvis neque hoc dixit. Est etiam alia differentia, quod Matth. et Marc. incipiunt narrare negationes Petri post contumelias Christo factas in domo pontificis, Lucas vero prius narrat negationem; sed hoc non refert (ut Augustinus notavit, lib. 3 de Cons. Evang., c. 6), quia non oportet ordinem narrationis semper ordini rerum esse conformem, et verisimilius est neque omnino antecessisse, neque subsecutas esse, sed fuisse interpositas. Quia contumeliæ fere continue illa nocte Christo irrogabantur, negationes autem per intervalla temporum factæ sunt. Quod autem prima negatio (quam refert Joannes) non sit alia ab ea quæ est prima apud alios Evangelistas, non difficile explicatur. Quia in duobus videtur esse differentia: primo, quia Matth. dicit Petrum exiisse foris in atrio, quando primum Christum negavit; Joannes vero dicit jam fuisse introductum ab alio discipulo. Sed hæc non sunt pugnantia, quia adverbium illud *foris*, relationem quodammodo dicit. Prius ergo erat Petrus *foris*, id est, extra totam domum, et a discipulo introductus est in primum atrium; et hoc dixit Joannes; adhuc tamen dicitur esse *foris*, non respectu totius domus, sed respectu secundi atrii, vel illius aulae in quam erat Christus introductus, et hic est sensus Matth., ut constat. Quoniam postquam narravit contumelias Christi, subdit: *Petrus autem sedebat foris in atrio*. Tum ex Marco, qui loco illius adverbii *foris*, dicit, *in atrio deorsum*. In hoc ergo atrio, quod erat foris et intus respectu diversorum, prima contigit negatio. Neque est verum Joannem dicere factam esse in ipso ingressu ostii, sed solum narrat Joannem introduxisse Petrum, deinde ancillam ostiariam interrogasse Petrum, non vero dicit, statim in ipso ingressu id accidisse. Alterum, in quo discordare videntur, est, quia Lucas dicit, Petrum cum aliis circumdedit ad ignem, Joannes vero cum illis stetisse; conciliantur tamen, quia imprimis verbum *standi* interdum significat solum præsentiam, ut Joann. 4: *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis*; et Luc. 6: *Foris stant quærentes te*. Deinde Joannes non dicit Petrum stetisse, quando primo negavit; sed prius narrat negationem, postea subdit: *Stabant autem*, etc.; intelligi ergo potest sedisse quando negavit; statim vero post hanc negationem surrexisse, et exiisse foras ante atrium

(ut Marcus retulit), et deinde iterum intrasse, et accessisse ad ignem, et cum aliis ibi fuisse.

5. *Secunda Petri negatio.* — *Concordia Evangelistarum circa secundam Petri negationem.* — *Tertia Petri negatio.* — De secunda negatione conveniunt Matth. et Marc., factam esse ad interrogationem ancillæ, quam Matthæus explicat fuisse diversam a priori. Lucas vero ait: *Et post pusillum alius*, quo pronomine relativo masculini generis, indicat non fuisse ancillam, sed aliquem hominem. Quod evidentius colligitur ex responsione Petri: *O homo, non sum*; at vero Joannes solum dicit: *Dixerunt ergo ei: Numquid tu ex discipulis ejus es?* Propter quod Augustinus, supra, ait aliquem hominem simul cum ancilla interrogasse Petrum, dedisseque illi hujus negationis occasionem. Sed est diligenter considerandum, Marcum et Matth. non dicere ancillam allocutam Petrum, sed circumstantes, ad quos cum illa esset locuta, unus ex eis interrogavit Petrum, an ita esset sicut illa affirmabat; in hoc ergo nulla est repugnantia. Major apparere potest esse in eo quod Matth. dicit, hanc secundam interrogationem ancillæ factam esse, Petro janua exeunte; Joannes vero dicit: *Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se; dixerunt ergo ei*, etc. Propter hoc fortasse dixit Cyrillus, lib. 12 in Joann., c. 4, omnia hæc, quæ Joannes narrat post primam negationem, pertinere ad tertiam. Sed juxta hanc expositionem, vel fatendum est esse plures negationes tribus (quod nostræ sententiæ adversatur), vel Joannem non narasse tres, quod videtur esse contra contextum et intentionem tam Joannis quam reliquorum Evangelistarum, ut supra notavimus. Aliter Origenes, tract. 35 in Matth., explicat illud: *Exeunte autem ipso*, id est, volente exire, nondum autem egresso. Sed hoc repugnat Marc., qui statim post primam negationem dicit: *Et exiit foras ante atrium, et statim gallus cantavit*. Dicendum ergo videtur cum Beda et Anselmo, Marcum explicasse quod Matth. brevius dixit. Cum ergo Matth. ait: *Exeunte autem illo*, non est intelligendum, in ipso exitu, vel Petro foras existente, secundo negasse; nam ex eodem Matthæo constat omnes negationes factas esse intra atrium, ut patet ex illis verbis, quæ in fine subjungit: *Egressus foras, flevit amare*. Intelligendum ergo est, Petrum post primam negationem exiisse extra atrium (ut Marcus dixit), et tunc ab alia quadam ancilla visum, atque ad eum iterum in atrium reversum, et ad ignem ap-

plicatum accessisse illam ancillam, et interrogasse, occasionemque secundo negandi dedisse. Imo addit Anselmus ancillam, statim ac vidit et observavit Petrum exeuntem, dixisse circumstantibus: *Et hic erat cum Jesu*; Petrum vero non fuisse interrogatum ab aliquo homine, nec respondisse negando, donec ad atrium et ad ignem reversus est. In tertia negatione facilius est concordia. Nam quod Matthæus et Marcus aiunt: *Post pusillum*, Lucas explicuit: *Et intervallo facto quasi horæ unius*. Rursus Matthæus et Marcus generatim dicunt eos, qui astabant, interrogasse Petrum. Lucas vero dicit quemdam singularem hominem hoc fecisse; et Joannes explicat illum hominem fuisse servum pontificis, cognatum Malchi, cujus auriculam Petrus absciderat. Sed hæc etiam facile rediguntur in concordiam; potuit enim ille servus inchoare sermonem, instare deinde alios, et Petrum urgere. Atque hac ratione nulla est repugnantia, nam omnis alia varietas, quæ est in interrogationibus aliorum et responsionibus Petri, non spectat ad repugnantiam vel contrarietatem; sed ad illam generalem varietatem quæ in Evangeliiis reperitur, et ad concordiam potius eorum spectat, ut Augustinus notat, l. 2 de Consensu Evangelistarum, c. 12 et sequentibus, scilicet, quod eandem rem variis modis referunt, et unus attingit quod alius omisit.

6. *Dubium.* — *Petri negationes quomodo ante galli cantum fuisse dicantur.* — *Responsio.* — Solum hic dubitare quis poterat; nam juxta hæc quæ diximus, ante galli cantum tantum semel Petrus Christum negavit; Christus autem simpliciter dixerat: *Antequam gallus cantet ter me negabis*, Matth. 26. Respondetur hoc explicuisse Marcum, capit. 14, dicentem: *Prius quam gallus vocem bis dederit*. Et ideo ipse solus inter Evangelistas curam habuit observandi post primam negationem semel gallum cantasse, iterum autem post tertiam. Quod ergo apud Luc. et Matth. dicit Christus: *Antequam gallus cantet*, intelligendum est, vel cum Augustino, Beda, et Anselmo supra, antequam gallus cantet, animo paratus eris ad ter me negandum, et exterius id exequi incipies. Vel melius cum recentioribus, antequam gallus præcipuum cantum suum det, seu antequam cantum suum expleat; dicitur enim gallus bis cantare, semel media nocte, et iterum prope auroram, et hunc posteriorem cantum esse præcipuum, et quasi complementum alterius. Sed facilius est dicere Marcum explicasse

quod alii Evangelistæ dixerunt, et hæc de priori parte sectionis.

7. Circa posteriorem partem, scilicet, quomodo Petrus peccaverit, non defuerunt etiam ex priscis Patribus, qui Petrum in eo facto a peccato excusaverint, quanquam non omnes eodem modo. Principio igitur Hilar., can. 32 in Matth., et Ambros., lib. 10 in 22 c. Luc., excusant Petrum, ita verba ejus interpretando, ut falsam negationem non contineant. Quod enim dixit: *Non novi eum*, dicunt esse verum, quia, *nemo novit Filium, nisi Pater*. Quod vero dixit: *Non novi hominem quem dicitis*, dicunt esse verum, quia non noscebat purum hominem, aut malefactorem hominem, sicut ipsi putabant. Et similiter quod dixit, se non fuisse secutum Jesum Nazarenum, dicunt sensum esse, non esse illum secutum quod esset Nazarenus et Galilæus, sed quod esset Filius Dei. Secundo dixit Origenes, tract. 35 in Matth., Petrum quidem negasse Christum; tamen non peccasse, quia non poterat non negare. Quia, *Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*, et ideo ad eos, qui Jesum confitentur, dicitur: *Non estis vos qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, Matth. 10. At vero Petrus non habebat Spiritum Sanctum: *Nondum enim erat hominibus datus, quia nondum erat Jesus glorificatus*. Adde quod Christus prædixerat Petrum se negaturum, et non poterat falsum esse quod dixerat; ergo non poterat Petrus non negare.

8. *Petrus in Christi negatione graviter peccavit.* — Dicendum est primo, Petrum graviter peccasse negando Christum. Hoc est de fide. Probatur primo ex verbo Christi: *Ter me negabis*; negare autem Christum, grave peccatum est ex objecto suo, et ideo dixit idem Christus: *Qui me negaverit coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo*. Præterea negando Christum mentitus est, dicens: *Non sum, non novi hominem*, quod mendacium de se, et perniciosum, et injuriosum erat Deo. Sed ulterius fuit juramento confirmatum; perjurium autem grave peccatum est. Rursus quod Petrus peccaverit, satis significavit Christus, illis verbis Luc. 22: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Denique ipsemet Petrus peccatum suum agnoscebat, *flevit amare*. Et in hac sententia conveniunt omnes catholici Scriptores, et est universæ Ecclesiæ sensus. Ex quo etiam certum est illud peccatum fuisse mortale, ut aperte docent August., tract. 113 in Joann.; et Chry-